انگلیسی ها از رضاخان چه می خواستند؟

در سالروز کودتای سوم اسفند ۱۲۹۹ ، دکتر مظفر شاهدی و دکتر سید مصطفی تقوی، پژوهشگران برجسته تاریخ معاصر به پرسش‌های خراسان درباره چرایی و چگونگی وقوع این کودتا و نیز پیامدهای آن، پاسخ داده‌اند

جواد نوائیان رودسری– پرداختن به وقایع تاریخی، در قالب تاریخ نقلی، هر چند اهمیت دارد، اما رویکردی ناقص در مطالعات تاریخی است. این که ما به نقل یک گزارش، از منابع گوناگون، بسنده کنیم و در پی تحلیل رویداد از زوایای گوناگون و کشف روابط احتمالی میان آن، با جریان‌ها و وقایع مختلف نباشیم، به نتیجه‌ای که بتواند جنبه کاربردی داشته باشد، منتج نمی‌شود. آن چه علم تاریخ را از حصار داستان گویی و نقّالی بیرون می‌آورد، اهتمام به کشف روابط منطقی، میان حوادثی است که شواهد آن از طریق منابع مختلف به دست ما می‌رسد. کودتای سوم اسفند ۱۲۹۹ یکی از رویدادهای بسیار مهم تاریخ معاصر ایران محسوب می‌شود، رویدادی که باید آن را سرآغاز وقایعی سلسله‌وار بدانیم که موجب بروز چالش‌های بنیادین فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی در ایران شد. ادعای طرفداران این کودتا که امروزه در زمره سلطنت‌طلبان و جریان‌های معاند جمهوری اسلامی قرار دارند، این است که این رویداد، ایران را از یک سقوط حتمی نجات داد و باعث حفظ یکپارچگی کشور شد؛ اما از آن سو، منتقدان این کودتا که دست بر قضا، در میان طیف گسترده‌ای از جریان‌های فکری و تاریخ‌نگاری قرار دارند، معتقدند که کودتای سوم اسفند، مقدمه‌ای برای بر باد رفتن دستاوردهای انقلاب مشروطیت و افتادن شعله در خرمن آزادی خواهی بود؛ اتفاقی که پایه‌های قدرت استعمار را در ایران محکم‌تر کرد و باعث کاهش هزینه انگلیس برای حفظ منافعش در ایران شد. امروز و در سالگرد این کودتا که برخی از آن با عنوان «کودتای سیاه» نام برده‌اند، تصمیم گرفتیم بدون ورود به جزئیات اتفاق که طبعاً در فضای مجازی و در دسترس مخاطبان عزیز قرار دارد، تحلیل دو کارشناس تاریخ را در این باره بشنویم؛ دکتر مظفر شاهدی، نویسنده، محقق و پژوهشگر ارشد مرکز مطالعات تاریخ معاصر و دکتر مصطفی تقوی، پژوهشگر برجسته تاریخ معاصر و مدرس دانشگاه. آن چه مطالعه خواهید کرد، پاسخ این دو کارشناس به این پرسش ماست: «اصلی‌ترین پیامد کودتای سوم اسفند چه بود و انگلیسی‌ها بر مبنای چه راهبردی این کودتا را طراحی و اجرا کردند؟»

دکتر مظفر شاهدی:

باید عرض کنم کودتای سوم اسفند ۱۲۹۹ در یک موقعیت بسیار دشوار و سرنوشت‌ساز داخلی، منطقه‌ای و بلکه جهانی، در ایران رخ داد. در آستانه کودتا، به‌دلایل گوناگون داخلی و خارجی، اقتدار دولت مرکزی ایران به‌شدت آسیب دیده و به‌تبع آن، تمامیت ارضی و سرزمینی ما، با تهدیداتِ می‌شود گفت جدی‌ای مواجه شده بود. در آن برهه دشوار، هر آن، خطرات بالقوه و بلکه بالفعل شورش و جداطلبی متجاسرانی که در مناطقِ مختلف کشور، به‌انحاء گوناگون، در برابر دولت مرکزی، قدعلم کرده‌و به‌طور مستقیم‌وغیرمستقیم ساز مخالف‌خوانی سر داده بودند، وحدت ملی و سرزمینی ایران را تهدید می‌کرد؛ بالاخص این که، دلایل بسیاری وجود داشت که نشان می‌داد، دو قدرت بزرگِ همسایه ایران در شمال و جنوب (روسیه شوروی در شمال و انگلیس در جنوب)، با انگیزه‌های سیاسی، ایدئولوژیکی، اقتصادی و امنیتیِ متفاوت، می‌توانند و بلکه علاقمندهستند، باائتکای به‌متجاسران و حکمرانانِ نیمه مستقلِ جاخوش کرده در شمال و جنوبِ ایران، ولو، به‌قیمت تجزیه و تکه تکه کردن ایران، منافع و خواسته‌های سیاسی، ایدئولوژیکی و اقتصادی خود را در آینده ایران تأمین کنند. در آن میان، به‌ویژه انگلیسی‌ها، که منافعِ اقتصادی- مالی و استراتژیکِ فراوانی در ایران داشتند (و سرپل‌های عظیم نفتی در جنوب و جنوب غربی ایران مهمترین همه آنها بود)، مطلقاً، قصدنداشتند که به‌حضور و نفوذ سنگین خود در ایران، پایان دهند. در این راستا، تاجایی که به‌مامربوط می‌شد، بدترین گزینهِ انگلیسی‌ها، برای تداوم حضور در ایران، می‌توانست جدا کردن استان‌ها و مناطق نفت‌خیز جنوب و جنوب غربیِ کشور ما (به‌فرض، در چارچوب حمایت از فردی مانند شیخ خزعل) باشد، که معنایش، به‌طور بالقوه، می‌توانست، تکه تکه شدن سایر مناطق کشور توسط جداسران و متجاسرانِ محلی در گوشه و کنار کشور را به‌همراه آورد! یا این که، طرحی جامع‌تر برای تحکیم موقعیت خود در سراسر ایران را به‌مورد اجرا بگذارد و هم‌چنان که می‌دانیم، انگلیسی‌ها، نهایتاً، این پلن دوم را برگزیدند! به‌ویژه، در آن برهه، انگلیسی‌ها، به‌شدت نگرانِ نفوذ و سلطه سیاسی و ایدئولوژیک روسیه شوروی در ایران بودند که به‌تبعِ نفوذ و حضور عناصرِ تعیین کننده‌تر کمونیست در جنبش جنگل و عدمِ توانایی دولت مرکزی ایران در مهار و بلکه از میان برداشتن آن‌ها، می‌توانست، برای منافعِ انگلیسی‌ها در ایرانِ آینده، خطرناک باشد. شایدِ اغراق نباشد که بگوییم خطر گسترش نهضتِ کمابیش کمونیست‌شده جنگل در سراسر کشور، از مهمترین انگیزه‌هایی محسوب می‌شد که انگلیسی‌ها را به‌ضرورت حمایت از کودتای سوم اسفند ۱۲۹۹ رهنمون ساخت. حاصل این که، انگلیسی‌ها، در آن برهه دشوار و حساس، سخت نگرانِ تداوم حضور و نفوذ سیاسی، اقتصادی و امنیتی خود در ایرانِ پیش رو بودند و برای حفظ و تحکیم موقعیت خود در ایران، هر اقدامی را که لازم می‌دانستند انجام می‌دادند؛ که در آن میان، حمایت از کودتای سوم اسفند، به‌دلایل گوناگون، بر دیگر سناریوها و طرح‌های احتمالی، ارجحیت پیدا کرد! اما تاجایی که به‌مامربوط می‌شود، اگرچه کودتای سوم اسفند در کوتاه‌مدت، عوامل و عناصر پیداوپنهانی را که تمامیت ارضی و سرزمینی ما را تهدید می‌کردند، تا حد زیادی، از میان برداشت و با پایان دادن به‌جداسری‌ها و گردن‌کشی‌های حکام و عناصر مختلف محلی، سلطه دولت مرکزی بر سراسر کشور را تقویت کرد؛ اما، در بلندمدت، با نادیده گرفته شدن قانون اساسی مشروطه و عبور از شیوه دموکراتیک و مردم‌سالارانه سیاست‌ورزی و تسلطِ روش استبدادگرایانه، مردم‌ستیزانه و سرکوبگرانهِ حکمرانی بر مردم ایران، جامعه ایرانی، آسیب‌ها و خساراتِ سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و امنیتیِ جبران‌ناپذیرِ دیرپاتری را متحمل گردید و از فرایندِ طبیعی توسعه و تعالیِ فکری، سیاسی و اجتماعی، در یک فضایِ آزاد و دموکراتیک (که قانون اساسی مشروطه و متمم آن به‌ملت ایران ارزانی داشته بود) باز ماند.

دکتر سید مصطفی تقوی:

هنگامی که بحران جنگ جهانی اول در جریان بود، شکل گرفتن روسیه کمونیستی و عملاً تأسیس بلوک شرق در برابر غرب سرمایه‌داری، باعث تغییر نظم جهانی و آرایش سیاسی بین‌المللی شد. در وضع به‌وجودآمده، باتوجه به‌شرایط دوران جنگ، شوروی از صحنه رقابت‌سنتی ایران که پیشتر، محل جدال روسیه تزاری و انگلیس بود، بیرون رانده‌شد؛ هر چند که بعدها و با گذشت چند سال از تأسیس حکومت کمونیستی، آن‌ها دوباره به کسب منافع در ایران برای تقویت قدرت منطقه‌ای روآوردند. در این شرایط، انگلیس یکه‌تاز عرصه تصمیم‌گیری و تکاپوی استعماری در کشور ما شد. بنابراین، به قدرت رساندن جریانی که بتواند ایران را به‌عنوان یک متحد وفادار و پایدار غرب حفظ کند، به یکی از اصلی‌ترین سیاست‌های راهبردی انگلیس در کشور ما تبدیل شد. اما یک مشکل اساسی بر سر تأمین و اجرای این سیاست وجود داشت؛ جریانی که انگلیس خواهان به قدرت رسیدن آن بود، نمی‌توانست به طور طبیعی و از مجاری رسمی به این موقعیت دست پیدا کند. به همین دلیل، اجرای کودتا در دستور کار قرار گرفت و با عملی کردن این نقشه در سوم اسفند ۱۲۹۹، اهداف راهبردمد نظر انگلیس، اجرا و با تأسیس سلسله پهلوی، نهایی و تثبیت شد. اما درباره مهم‌ترین پیامدهای کودتای سوم اسفند، باید بگویم که این پیامدها را می‌توان در دو حوزه جداگانه مدّ نظر قرار داد؛ نخست **حوزه خارجی**. به این ترتیب که با روی دادن کودتا، موازنه قدرتی که در دوره قاجار میان روسیه و انگلیس به وجود آمده بود، از بین رفت؛ موازنه‌ای که با وجود ضعف شدید دولت مرکزی، مانع از تسلط تمام‌عیار یک قدرت خارجی بر کشور می‌شد. کودتای سوم اسفند، باعث شد که ایران، عملاً تحت تسلط انگلیس قرار گیرد و به عمق استراتژیک غرب سرمایه‌داری سقوط کند. دوم، **حوزه داخلی** است. همان‌طور که گفتیم، جریانی که انگلیسی‌ها مایل بودند سر کار بیاورند، یعنی همان جریان روشنفکری غرب‌گرا که الگوی توسعه‌اش، مدرنیزاسیون غربی بود، نمی‌توانست به طور طبیعی، قدرت را به دست آورد. با کودتای سوم اسفند این جریان بر سر کار آمد. باید توجه داشته‌باشیم که رضاخان، آدمی نبود که از درک و دانش لازم برای شناخت مفهوم توسعه و الگوهای آن برخوردار باشد و کودتای او، صرفاً شمشیری بود برای صاف کردن جاده جریانی که می‌خواست الگوی توسعه مدّ نظر غرب را در ایران اجرایی کند. طبعاً به قدرت رسیدن این جریان، باعث ایجاد یک تعارض بنیادین در جامعه مسلمان ایران می‌شد و معلوم بود که جریان غرب‌گرا، نمی‌تواند به‌راحتی در سریر قدرت باقی بماند و به میراث هویت ایرانی اسلامی، چوب حراج بزند. این چالش، پیامد تلخ دیگری هم داشت و آن، تقابل با فرهنگ و سنت‌های ایرانی و اسلامی و تلاش برای بقا بر سریر قدرت، از طریق اعمال دیکتاتوری و استبداد بود که آثار ناگوار و طولانی مدتی بر جامعه ایرانی گذاشت و باعث وقوع رویدادهای تلخی در دوره پهلوی شد.

صفحه آرایی

واحد صفحه‌آرایی روزنامه خراسان
سفارش می‌پذیرد

روزنامه | مجله | ویژه نامه | کتاب
لوگو | گرید | اینفوگرافیک

۰۵۱۳۷۰۰۹۳۹۰
layout@khorasannews.com

آگهی فقدان سند مالکیت

آقای حمید شجیعی با ارائه دو برگ استشهادیه و تقاضای کتبی جهت دریافت سند مالکیت المثنی نوبت اول به این اداره مراجعه و مدعی است سند مالکیت تمامیت ۳۶۰ سهم مشاع از ۶/۶۳۲۹۰۶/۶ سهم دو دانگ مشاع از ششدانگ یک قطعه زمین به مساحت ۱۸۹۸۷۲۰ متر مربع به پلاک ۵۲۴۹ فرعی از ۲۳۶ اصلی بخش ۷ چناران به علت اسباب کشی مفقوده شده است و برابر سیستم جامع املاک تمامت مورد نظر ذیل دفتر ۲۵۰ صفحه ی ۳۱۱ به نام مالک مذکور ثبت و سند مالکیت به شماره ثبت ۳۸۹۳۷ صادر و تسلیم گردیده است سامانه جامع املاک بیش از این حکایتی ندارد. به استناد ماده ۱۲۰ آیین نامه قانون ثبت املاک متذکر میگردد هر کس نسبت به ملک مورد اثبهی معامله ای انجام داده یا مدعی وجود سند مالکیت نزد خود می باشد باید ظرف مدت ۱۰ روز پس از انتشار اگهی به این اداره مراجعه و اعتراض خود را ضمن ارائه اصل سند مالکیت یا سند معامله تنظیم شده تسلیم نماید در غیر اینصورت پس از انقضای مهلت مقرر و عدم ارسال اعتراض سند مالکیت المثنی طبق مقررات صادر و به متقاضی تحویل خواهد شد مرتضی ولایتی رییس اداره ثبت اسناد و املاک چناران
۱۴۰۱۰۰۶۹۰۳/ف

آگهی فقدان سند مالکیت

آقای محمد زارعی با ارائه دو برگ استشهادیه و تقاضای کتبی جهت دریافت سند مالکیت المثنی نوبت اول به این اداره مراجعه و مدعی است سند مالکیت تمامیت ۳۶۰ سهم مشاع از ۶/۶۳۲۹۰۶/۶ سهم دو دانگ مشاع از ششدانگ یک قطعه زمین به مساحت ۱۸۹۸۷۲۰ متر مربع به پلاک ۵۲۴۹ فرعی از ۲۳۶ اصلی بخش ۷ چناران به علت اسباب کشی مفقوده شده است و برابر سیستم جامع املاک تمامت مورد نظر ذیل دفتر ۲۲۷ صفحه ی ۷۷ به نام مالک مذکور ثبت و سند مالکیت به شماره سریال ۶۳۰۸۱۹ صادر و تسلیم گردیده است سامانه جامع املاک بیش از این حکایتی ندارد. به استناد ماده ۱۲۰ آیین نامه قانون ثبت املاک متذکر میگردد هر کس نسبت به ملک مورد اثبهی معامله ای انجام داده یا مدعی وجود سند مالکیت نزد خود می باشد باید ظرف مدت ۱۰ روز پس از انتشار اگهی به این اداره مراجعه و اعتراض خود را ضمن ارائه اصل سند مالکیت یا سند معامله تنظیم شده تسلیم نماید در غیر اینصورت پس از انقضای مهلت مقرر و عدم ارسال اعتراض سند مالکیت المثنی طبق مقررات صادر و به متقاضی تحویل خواهد شد مرتضی ولایتی رییس اداره ثبت اسناد و املاک چناران
۱۴۰۱۰۰۶۹۰۲/ف

آگهی فقدان سند مالکیت

آقای حمید فریور با ارائه دو برگ استشهادیه و تقاضای کتبی جهت دریافت سند مالکیت المثنی نوبت اول به این اداره مراجعه و مدعی است سند مالکیت تمامیت ۷۰۰ سهم مشاع از ۱۳۷۰۴۶ سهم از ششدانگ یک قطعه زمین به پلاک ۱۴۳ فرعی از ۲۴۵ اصلی بخش ۷ چناران به علت اسباب کشی مفقوده شده است و برابر سیستم جامع املاک تمامت مورد نظر ذیل دفتر الکترونیک ۱۴۰۰۲۰۳۶۰۰۹۰۱۷۶۴۰ به نام مالک مذکور ثبت و سند مالکیت صادر و تسلیم گردیده است. سامانه جامع املاک بیش از این حکایتی ندارد. به استناد ماده ۱۲۰ آیین نامه قانون ثبت املاک متذکر میگردد هر کس نسبت به ملک مورد اثبهی معامله ای انجام داده یا مدعی وجود سند مالکیت نزد خود می باشد باید ظرف مدت ۱۰ روز پس از انتشار اگهی به این اداره مراجعه و اعتراض خود را ضمن ارائه اصل سند مالکیت یا سند معامله تنظیم شده تسلیم نماید در غیر اینصورت پس از انقضای مهلت مقرر و عدم ارسال اعتراض سند مالکیت المثنی طبق مقررات صادر و به متقاضی تحویل خواهد شد مرتضی ولایتی رییس اداره ثبت اسناد و املاک چناران
۱۴۰۱۰۰۶۹۱۱/ف

آگهی مزایده عمومی

شرکت حمل و نقل سراسری سپهر سیمان مشهد (سهام خاص) در نظر دارد نسبت به فروش اقلام مازاد ذیل از طریق مزایده عمومی اقدام نماید . متقاضیان محترم می‌توانند از تاریخ ۱۴۰۱/۱۲/۰۳ لغایت ۱۴۰۱/۱۲/۰۶ جهت بازدید و دریافت و ارسال اسناد و مدارک درخواستی برای مزایده با شماره تلفن : ۰۹۱۵۳۳۰۱۸۶۴ -۳۲۴۲۴۵۵۹ تماس حاصل فرمایند.

اقلام مورد مزایده عبارتند از :

۱ ۳۰۰۰ لیتر روغن موتور کارکرده
۲ ۱۰۰ حلقه لاستیک تیوبلس کامیونی مستعمل
۳ ۳ تن ضایعات فلزی و چدن
۴ ۷۰ عدد بشکه خالی ۲۰۸ لیتری

شرکت حمل و نقل سراسری سپهر سیمان مشهد
شماره ثبت: ۳۸۰۳۵
۱۴۰۱۰۰۶۸۵۵/ف

آگهی دعوت مجمع عمومی عادی (به طور فوق العاده)

شرکت توانا کانی فلات شرق (سهامی خاص)

به شماره ثبت ۵۵۶۰۹ و شناسه ملی ۱۴۰۰۴۲۰۵۸۴۹

بدینوسیله از کلیه سهامداران شرکت توانا کانی فلات شرق (سهامی خاص) به شماره ثبت ۵۵۶۰۹ و شناسه ملی ۱۴۰۰۴۲۰۵۸۴۹ دعوت به عمل می آید تا در جلسه مجمع عمومی عادی به طور فوق العاده در روز دوشنبه ۱۵ اسفند ماه ۱۴۰۱ ساعت ۱۰ صبح به نشانی مشهد – بلوار هاشمیه – خیابان هاشمیه ۱۰ (فرشته ۱۳) – پلاک ۱۲ – طبقه اول – کدپستی ۹۱۷۸۶۷۳۴۳۶ تشکیل می گردد حضور بهم رسانند.

دستور جلسه مجمع عمومی به طور فوق العاده :

۱ – انتخاب اعضاء هیأت مدیره
۲ – سایر موارد

((هیات مدیره شرکت توانا کانی فلات شرق))
۱۴۰۱۰۰۶۹۱۲/ف

آگهی مزایده عمومی شماره ۲۰۰۱۰۵۰۳۵۲۰۰۰۰۵ (تجدید)

شهرداری طرقبه در نظر دارد ملک (بوستان خانواده) به مساحت ۶۲۷۲/۱۴ مترمربع واقع در بلوار معلم، معلم ۲ را با جزئیات مندرج در اسناد مزایده با بهره گیری از سامانه تدارکات الکترونیکی دولت www.setadiran.ir با شماره ۲۰۰۱۰۵۰۳۵۲۰۰۰۰۵ به صورت الکترونیکی به فروش برساند.

–تاریخ انتشار اسناد در سایت از ساعت ۸ مورخ ۱۴۰۱/۱۲/۰۳ می باشد.
–مهلت دریافت اسناد مزایده از سایت تا ساعت ۱۹ مورخ ۱۴۰۱/۱۲/۰۹
–مهلت ارائه پیشنهاد تا ساعت ۱۲ مورخ ۱۴۰۱/۱۲/۲۰
–زمان بازگشایی پاکت ها ساعت ۱۳ مورخ ۱۴۰۱/۱۲/۲۱

ضمناً رعایت موارد ذیل الزامی می باشد:

۱ .برگزاری مزایده صرفاً از طریق سامانه تدارکات الکترونیکی دولت می باشد و کلیه مراحل فرآیند مزایده شامل خرید و دریافت اسناد مزایده (در صورت وجود هزینه مربوطه)، پرداخت تضمین شرکت در مزایده (ودیعه)، ارسال پیشنهاد قیمت، بازگشایی پاکات، اعلام به برنده، واریز وجه مزایده در بستر سامانه از این طریق امکان پذیر می باشد.

۲ . علاقه مندان به شرکت در مزایده می بایست جهت ثبت نام و دریافت گواهی الکترونیکی (توکن) با شماره های ذیل تماس حاصل نمایند:

مرکز پشتیبانی و راهبری سامانه: ۴۱۹۳۴-۰۲۱

اطلاعات تماس دفاتر ثبت نام سایر استان ها، در سایت سامانه (www.setadiran.ir) بخش "ثبت نام/پروفایل مزایده گر" موجود است.

روابط عمومی شهرداری طرقبه
۱۴۰۱۰۰۶۹۱۴/ش

آگهی حصر وراثت

آقای حسین رضائی دارنده شناسنامه ۱۲۸۰ صادره از مشهد متولد ۱۳۴۱ فرزند حسن به شرح دادخواست به کلاسه ۰۰۱۴۰۱۰۰۰۰